

parts del llibre són una mena de *scripta minora* sobre els orígens, característiques internes, anàlisi de motius estructurals, etc. del teatre grec i hi són glossades les particulars aportacions que el professor Adrados ha fet en aquest camp. L'autor dedica, així mateix, quatre capítols a l'anàlisi estructural de les tragèdies més afamades: *Agamèmon*, *Antígona*, *Èdip Rei* i *Èdip a Colonos*. Sobre Eurípides reproduceix sengles articles sobre les peces eròtiques i sobre el mite dionisíac a les *Bacants*. En aquests capítols hi ha paràgrafs escrits amb fascinació gens encoberta. Són poques les pàgines dedicades a la comèdia: aplega un interessant assaig, però, sobre els precedents rituals a les parts corals de *La pau* i al drama satíric *Els dictiulcs*.

Un altre gran apartat del llibre és dedicat a la pervivència del teatre grec tot posant èmfasi en algunes fites: el primer capítol (inèdit en la seva gran part) conté dades força innovadores, a juí de l'il·lustre acadèmic, sobre les possibles influències (l'autor es mou amb gran desimboltura enmig de quantioses dades), sobretot de l'*Hipòlit*, en *La Celestina*. Diríem que és més un assaig de literatura comparada; caldrà referir-s'hi més d'un cop (ell mateix s'hi referma en el capítol següent, p. 285). Adrados reproduceix també un famós article sobre Lorca i els universals del teatre que, en un moment donat, encarnava la tragèdia grega (Èsquil sobretot; en aquest *risorgimento*, però, potser s'hi vol veure més eco del que realment hi hagué).

En l'última part del volum, el professor Adrados fa unes puntualitzacions molt

sanes i força encertades sobre la posada en escena de peces dels clàssics. Hi aporta experiències personals, reconduccions i matisos que ha fet en versions representables; i tampoc no es mossega la llengua davant l'actitud de certs «muntatges» teatrals en no comptades ocasions. Al capítol sobre representacions teatrals no hauria hagut de passar desapercebut, pensem, un excel·lent assaig recopilatori de Fiona Macintosh, «Tragedy in performance: nineteenth- and twentieth-century productions», en el volum col·lectiu publicat per Patricia Easterling, *The Cambridge Companion to Greek Tragedy* (1997). I caldrà fer esment, també, de la revista electrònica *Didaskalia* (distribuïda des de la Universitat de Warwick), que ofereix llistats de produccions teatrals arreu del món. Però entre les omissions de representacions de teatre clàssic no podem excusar aquí la de l'ampli Festival de Segòbriga amb les seves múltiples seus.

El llibre, força ben revisat, es troba pràcticament lliure d'errades (p. 96, *Acarnienses*; p. 99, representació; p. 101, any 338 aC; p. 316, *Persas*: *Prometeo*; p. 330, Brecht). A la p. 334 caldrà completar la breu citació: les actes de l'«International Meeting of Ancient Greek Drama» celebrat a Delfos el juny de 1985 foren publicades, juntament amb les de l'any anterior (celebrades l'abril de 1984), pel Κέντρο Δελφῶν, Atenes 1987.

Ramon Torné Teixidó
IES Matadepera (Barcelona)
rtorne@pie.xtec.es

ORDEIG, Ramon. 2000.

Diplomatari de la Catedral de Vic. Segle XI, fascicle primer.

Vic: Arxiu i Biblioteca Episcopals; Patronat d'Estudis Osonencs

Com és conegut, durant les dues darreres dècades s'ha dut a terme la publicació integral de tota la documentació osonenca conservada anterior a l'any mil. L'inici d'aquesta tasca editora exhaustiva es remunta a les

transcripcions sistemàtiques realitzades per Eduard Junyent, que foren publicades pòstumament durant els anys 1980-1996, en bona part gràcies a la intervenció de Miquel S. Gros i de Ramon Ordeig (*Diplomatari de*

la Catedral de Vic. Segles IX-X). Integraven aquest treball una sèrie de cinc fascicles, apareguts progressivament, en els quals s'editava i s'ordenava cronològicament un conjunt de 651 textos procedents de l'Arxiu Capitular i de l'Arxiu Episcopal de Vic. Tancava aquesta primera sèrie un índex exhaustiu i un repertori de 126 làmines fotogràfiques d'indubtable interès paleogràfic, ja que la major part dels textos conservats són documents originals. D'altra banda, la continuació de l'obra *Catalunya Carolíngia*, amb la recent edició del volum IV (*Els comtats d'Osona i Manresa*, Barcelona, 1999), ha permès a Ramon Ordeig reunir un total de 1873 documents procedents d'arxius diversos, que són anteriors a l'any mil i que fan referència a la diòcesi de Vic. Més enllà d'aquests i d'altres treballs previs, la publicació que ara ens ocupa és la primera fita assolida dins d'un nou repte editor, que continua les tasques encetades per Junyent i que té en l'experiència d'Ordeig les millors garanties de qualitat.

Ara, aquest nou volum del *Diplomatari de la Catedral de Vic* continua l'ordenament precedent i, per això, inclou de bon començament tres nous textos del segle X apareguts recentment. Igualment, també s'esmena un antic error de datació que s'havia comès en atribuir al regnat de Carles el Simple un text de l'època de Carles el Calb i que, així, correspon a l'any 872 i no al 929, com havia estat proposat prèviament: aquesta correcció el restitueix en la seva condició d'ésser el document original més antic que es conserva als arxius vigatans, un mèrit que fins ara posseïa un altre text de l'any 879; també cal considerar, si més no, que aquest error no té conseqüències historiogràfiques a la diòcesi d'Osona, en tractar-se d'un document relatiu a la jurisdicció urgellesa de l'Alt Berguedà que es trobava sota el domini dels comtes de Cerdanya aleshores. Un cop finalitzada l'edició dels fons més antics, aquest nou fascicle inicial aplega un conjunt de 229 textos datats entre els anys 1001-1030 procedents gairebé tots dels arxius Capitular i Episcopal de Vic, excep-

ció feta només de vuit documents medievals foranis que han estat afegits per la seva estricta importància catedralícia.

L'interès de la sèrie documental que ara es publica és fora de dubte. Així, predominen absolutament els pergamins originals entre els textos conservats als arxius vigatans, una característica que és excepcional en tractar-se de documentació tan antiga i que correspon al 93% dels casos propis editats en aquest nou fascicle. Així també i malgrat les atencions prèvies que hi havien dedicat els historiadors, aquesta nova publicació aporta un total de 193 textos fins ara inèdits que representen el 88% dels documents vigatans o el 84% del conjunt de la sèrie. De fet, fins ara, l'interès historiogràfic s'havia centrat bàsicament a l'edició dels textos més rellevants, considerant-se així aquells documents que afectaven les autoritats episcopal i comtal o aquells altres que aportaven precisions sobre efemèrides o temes específics.

Entre els documents ja coneguts pels especialistes, poden ésser útils alguns casos exemplars que il·lustren l'evolució històrica seguida per la diòcesi d'Osona durant les tres primeres dècades del segle XI: així, l'*epistola formata* que concedí l'arquebisbe de Narbona l'any 1005 al bisbe Arnulf per tal que pogués pelegrinar al Sant Sepulcre és un exponent precoç del nou interès per l'Orient que culminarà a la fi del segle amb la primera croada pontifícia; igualment i coincidint amb l'elecció o l'entronització del bisbe Borrell, és preludi de la reforma canonical immediata el pacte o concessió comtal de l'any 1010, pel qual s'eliminava el mal costum (*malam consuetudinem*) d'interferència en la transmissió de les cases dels canonges de la seu vigatana; també durant el mateix any, cinc textos distints al·ludeixen a la famosa campanya militar contra Còrdova i recullen les darreres voluntats d'alguns dels participants que no tornaren vius a Osona, entre els quals el mateix bisbe Arnulf; cal datar entre els anys 1016-1018 uns altres dos documents excepcionals, com són el decret papal d'expulsió de les monges de Sant Joan de les Abadesses i el jura-

ment de fidelitat original ofert pel bisbe Pere de Girona al bisbe Borrell d'Osona, dos textos que enceten una nova i breu fase hegemònica del casal comtal de Cerdanya-Besalú; així, un dels membres d'aquest casal, l'arquebisbe Guifré, decretà vers l'any 1022 l'amenaça d'excomunicació contra 14 notables osonencs, que eren fidels als comtes de Barcelona i que posseïen béns que reclamava la Catedral de Vic; l'hegemonia cerdana és predominant encara l'any 1029, quan el sínode celebrat a Vic institueix les primeres constitucions de Pau i Treva establertes al sud dels Pirineus i quan es decreten noves expropiacions de béns eclesiàstics tinguts per particulars. Uns i altres són documents axiomàtics que il·lustren perfectament la història eclesiàstica del període i algunes de les transformacions que implica la instauració de la societat feudal.

Però més enllà dels axiomes historiogràfics, sempre en procés de revisió, la veritable riquesa d'aquesta publicació exhaustiva rau en el predomini de la documentació fins ara inèdita i, entre aquesta, tampoc manquen textos rellevants que fan referència a actuacions comtals, amb tinences particulars de castells i parròquies, o els relatius a la institució de la canònica regular de la Catedral de Vic. Tot i així, és majoritària la documentació conservada de caire privat procedent del conjunt de la diòcesi i que, per això mateix, aporta informacions locals de gran interès. De fet, gràcies a l'ampli ventall d'informació que ens ofereix avui poden plan-tejar-se noves recerques interdisciplinars amb sòlides bases arxivístiques: ens serveix

d'exemple paradigmàtic el cas de les nombroses *guàrdies*, *cireres* i *palaus* que proporciona la documentació osonenca i que ara ens són útils, entre altres denominacions, per a identificar amb certesa l'estructura territorial de l'Estat islàmic durant els segles VIII-IX; aplicacions retrospectives semblants poden derivar-se d'altres dades onomàstiques profuses en aquests textos, com són els esments genèrics de *roca fundata* i de *pedra mentiosa* que encara reclamen una explicació històrica adequada.

La transcripció dels documents és molt correcta i han estat respectades les seves peculiaritats particulars, mentre que les nombroses anotacions realitzades en faciliten la comprensió, sense detectar-s'hi errors d'edició. Així també, la restitució dels mots i frases il·legibles és convincent, adequat col·lofó d'una tasca de restauració meritòria ja que un bon nombre de textos eren parcialment mutilats. Finalment, una breu introducció de Ramon Ordeig aporta les dades bàsiques sobre la formació dels arxius vigatans i sobre la historiografia que ha treballat aquest fons específic, informacions que són imprescindibles ara que hi tenim lliure accés.

Per tot això, són merescudes les nostres felicitacions a l'autor i als editors, a més d'animar-los a completar l'edició dels gairebé 1000 documents que constitueixen el fons del segle XI. Com més aviat millor. Ho estem esperant.

Ramon Martí

Universitat Autònoma de Barcelona
Departament de Ciències de l'Antiguitat
i de l'Edat Mitjana

DOMÍNGUEZ REBOIRAS, Fernando (ed.). 2000.

Raimundi Lulli Opera Latina, 92-96 in ciuitate Maioricensi anno MCCC composita. Corpus Christianorum, Continuatio Mediaevalis CXII, tomus XXI. Turnhout, Brepols & Publishers. XXXVII + 1.424 p.

En aquest volum XXI de les obres llatines de Ramon Lull es publiquen quatre llibres, que l'autor va escriure a Mallorca, durant els mesos de setembre-desembre de l'any

1300, i s'hi afegeix una notícia sobre una cinquena obra, conservada només en català. L'edició crítica és a càrrec del Dr. Fernando Domínguez, que ja compta amb una llarga